

Kursa ceļvedis

Biotopu un sugu aizsardzība I Biol5058 (3 kr.p., 60 ak.st.)

2013./2014. a.g. 1. semestris

Pasniedzēji:

Brigita Laime, 322. telpa, tālr. 26592604; e-pasts: brigita.laime@lu.lv

Agnija Skuja, 323. telpa, tālr. 26353114; e-pasts: agnija.skuja@lu.lv

Maija Balode, 323. telpa, tālr. 29471203; e-pasts: maija.balode@lu.lv

Jānis Priednieks, 17. telpa, tālr. 29365593; e-pasts: janis.priednieks@lu.lv

Norises laiks un vieta

Trešdiena, plkst. 8.30-12.00 (vai 14.00), 5. klausītava. Atsevišķas nodarbības plānotas kā praktiskie darbi lauka apstākļos, tās var būt apvienotas vienā dienā un notikt līdz 17.00 vai 18.00.

Konsultācijas

Brigita Laime: otrdienās, plkst. 13.00-15.00, 322. telpa.

Agnija Skuja: trešdienās, plkst. 15.00-17.00, 323. telpa.

Jānis Priednieks, pirmdienās, plkst. 16.00-18.00, 17. telpa.

Kursa mērķis

Studiju kursa mērķis ir padziļināt studentu zināšanas par Latvijā un Eiropā aizsargājamiem biotopiem un sugām, attīstot konkurētspējīgus speciālistus Latvijas un starptautiskā mērogā. Kursa ievaddaļā tiek diskutēts par biotopu un sugu aizsardzības formām, tiesisko aizsardzību, pārvaldību un kontroli. Galvenā uzmanība vērsta uz saldūdens, jūras un tās piekrastes biotopiem, to saglabāšanas un apsaimniekošanas metodēm.

Studentu iegūtās zināšanas un prasmes

- zināšanas par Latvijā un Eiropā aizsargājamiem saldūdens, jūras un tās piekrastes biotopiem un sugām, to izplatību, pazīmēm, funkcijām un aizsardzību;
- zināšanas par biotopa kvalitātes novērtēšanu, raksturojot biotopa struktūras un procesu indikatorus, kā arī atjaunošanas iespējas;
- izpratne par biotopu un sugu aizsardzības mērķiem, formām, kā arī starptautiskiem un Latvijas normatīviem dokumentiem;
- prasmes noteikt aizsargājamo biotopu un sugu dabā, orientēties biotopu klasifikācijas sistēmās;
- iemaņas aizsargājamo biotopu un sugu monitorēšanā un kartēšanā;
- prasme patstāvīgi analizēt biotopa un sugas apdraudētību un spriest par apsaimniekošanas pasākumiem.

Iegūtās zināšanas ir viens no nosacījumiem, lai students varētu kļūt par biotopu un sugu ekspertu un piedalīties valsts un Eiropas mēroga bioloģiskās daudzveidības projektos.

Kursa norises forma

Kurss galvenokārt plānots semināru un praktisko nodarbību veidā. Kursa ietvaros notiks arī lekcijas un jāveic patstāvīgie darbi. Praktiskie darbi un atsevišķi semināri plānoti dabā. Tas saistīts ar piemērotu apģērbu, apaviem un attiecīgiem darba piederumiem, kas jānodrošina pašiem studentiem. Lauka nodarbības vienā dienā var būt ilgāk par sešām stundām. Par lauka

nodarbībām, kā arī semināra jautājumiem un patstāvīgā darba uzdevumiem studenti tiek savlaicīgi informēti, vismaz iepriekšējā nodarbībā.

Priekšnosacījumi kursa apgūšanai

Nepieciešamas pamatzināšanas, kas sniegtas šādosursos: Biol1177, Biol1178, Biol2083, Biol1043, Biol2040, Biol2044, Biol2019, Biol2089, Biol3036.

Ieskaites par kursu iegūšanas nosacījumi

Lai iegūtu kredītpunktus, studentam sekmīgi ir jānokārto priekšzināšanu minimums, starppārbaudījumi (rakstveidā) (20%), praktisko darbu uzdevumi (50%) un jānokārto eksāmens (rakstveidā un mutiski) (30%).

Kursa gaita

Datums	Lekcijas tēma
11.09.	Saldūdens un jūras piekrastes biotopu klasifikācija un tipiskās sugas. Jūras piekrastes aizsargājami biotopi un augu sugas Latvijā un Eiropā. Saldūdens aizsargājami biotopi un augu sugas Latvijā un Eiropā.
18.09.	Saldūdens un piekrastes biotopu atpazīšana, monitorēšana (praktiskie darbi).
25.09.	Saldūdens un piekrastes biotopu atpazīšana, monitorēšana (praktiskie darbi).
02.10.	Saldūdens un piekrastes biotopu atpazīšana, monitorēšana (praktiskie darbi).
09.10.	I. pārbaudījums. Biotopu un sugu aizsardzības uzdevumi. Īss ieskats Latvijas un starptautiskajos normatīvajos dokumentos, biotopu un sugu aizsardzības formās. Dabas aizsardzības pārvaldības un kontroles sistēma.
16.10.	Biotopu un sugu aizsardzības formas, Latvijas un starptautiskie normatīvie dokumenti (seminārs).
23.10.	Piekrastes biotopu monitorēšanas rezultāti, to interpretācija. Pludmaļu, kāpu, piekrastes mitrāju apsaimniekošana.
30.10.	II. pārbaudījums. Piekrastes bezmugurkaulnieku tipiskās un aizsargājamās sugas, to saglabāšana. Piekrastes nozīme putnu un citu mugurkaulnieku sugu aizsardzībā.
06.11.	Saldūdens biotopu apsaimniekošana.
12.11.	Aizsargājamās un reti sastopamās saldūdeņu bezmugurkaulnieku sugas. Abinieku sugu aizsardzība, to apdzīvotie biotopi, migrācijas.
20.11.	Aizsargājamās zivju sugas saldūdeņos, aizsardzības metodes. Ūdensputnu un citu aizsargājamu putnu sugu ligzdošanas un barošanās iespēju nodrošināšana saldūdens ekosistēmās. Amfībiskie zīdītāji, to populāciju dinamika un skaita regulēšanas iespējas.
27.11.	Jūras biotopi un biodaudzveidības saglabāšana Latvijas ūdeņos. Ūdensputni Latvijas teritoriālajos ūdeņos un to aizsardzība. Zivis Latvijas teritoriālajos ūdeņos un to aizsardzība.
04.12	Noslēguma nodarbība. Diskusija par biotopu pārvaldības, monitorēšanas, aizsardzības un apsaimniekošanas metodēm.

Kursa noslēgums

Kursa noslēgumā katrs students sniedz vērtējumu par kursu, aizpildot aptaujas anketas.

Literatūra

Mācību pamatliteratūra

Auniņš A. (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320 lpp. (pieejama elektroniskā veidā)

Kabucis I. (red.) 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga, 96 lpp.

Eberhards, G. 2003. Latvijas jūras krasti. Rīga : Latvijas Universitāte, 292 lpp.

Allan J.D., Castillo M.M. 2007. Stream ecology: structure and function of running waters. Dordrecht : Springer, 436 p.

Kļaviņš M., Cimdiņš P. 2004. Ūdeņu kvalitāte un tās aizsardzība. Rīga: LU, 208 lpp.

New T.R. 2009. Insect species conservation. Cambridge University Press, 256 p.

Kirby P. 2001. Habitat management for invertebrates: a practical handbook. Sandy, Beds: The Royal Society for the Protection of the Birds, 150 p.

Papildliteratūra

Kabucis I. 2000. Biotopu rokasgrāmata. 160 lpp.

Eberhards, G., Lapinskis J. 2008. Baltijas jūras Latvijas krasta procesi. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 63 lpp.

Auniņš A. (red.). 2008. Aktuālā savvaļas sugu un biotopu apsaimniekošanas problemātika Latvijā. Latvijas Universitāte, Rīga, 162 lpp.

Cimdiņš P. 2001. Limnoekoloģija. Rīga: Latvijas Universitāte, 159 lpp.

Sand-Jensen K., Friberg N., Murphy J. 2006. Running Waters. Historical development and restoration of lowland Danish streams. Denmark, Ministry of the Environment, National Environmental Research Institute, 159 p. (grāmata pieejama internetā:

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_ovrige/rapporter/rw_web.pdf)

River Basin Management Plans 2009-2015 (pieejams:

http://ec.europa.eu/environment/water/participation/map_mc/map.htm)

Jørgensen S.E. and Vollenweider R.A. (ed.). 1989. Guidelines of Lake Management. Vol. 1. Principles of Lake Management. ILEC, UNEP, 195 p. (Pieejams:

<http://www.ilec.or.jp/eg/pubs/guideline/index.html>).

De Bernardi R. and Giussani G. (ed.) 1995. Guidelines of Lake Management. Vol. 7.

Bio-manipulation in Lakes and Reservoirs Management. ILEC, UNEP, 211 p. (Pieejams:

<http://www.ilec.or.jp/eg/pubs/guideline/index.html>).

Periodika, interneta resursi un citi avoti

Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapa: <http://www.daba.gov.lv/public/>

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas mājas lapa:

<http://www.varam.gov.lv/lat/likumdosana/>

Latvijas Dabas fonds: <http://www.ldf.lv/pub/>

Datu bāze par Latvijas ezeriem: <http://www.ezeri.lv/>

Žurnāls "Latvijas veģetācija"

Publikācijas no žurnāla "Hydrobiologia" (lielākā daļa brīvi pieejamas no LU interneta tīkla)

River Habitat Survey in Britain and Ireland. Field Survey Guidance Manual: 2003 Version (pieejams:

<http://www.irpi.to.cnr.it/documenti/RHS%20manual%202003.PDF>)

Iegūto zināšanu pielietojums

Iegūtās zināšanas ir priekšnosacījums, lai students pretendētu kļūt par biotopu un sugu ekspertu. Tās ir nepieciešamas biotopu kartēšanā un monitoringā. Izmantojot iegūtās prasmes

un zināšanas, būs iespēja noteikt biotopu tipu dabā un novērtēt biotopu kvalitāti pēc strukturālajiem un funkcionālajiem indikatoriem saskaņā ar Latvijā akceptēto metodiku. Iegūtās zināšanas izmantojamas, lai novērtētu aizsargājamo sugu populāciju stāvokli ietekmējošos faktoros un prastu izvērtēt piemērotākos apsaimniekošanas pasākumus sugu un to apdzīvoto biotopu saglabāšanai.